

Adobe InDesign CS.

Pārnesumu veidošana latviskiem tekstiem izmantojot Tildes Biroja iebūvēto pārnesumu veidošanas iespējas.

Ievads

Lielākajai daļai maketētāju, strādājot ar tekstiem zobusāpes ir sagādājuši teksti, kas jānolīdzina pēc abām maļām (*Justified*). Problēmas raksturs ir vienkāršs – lai teksts izskatītos labi, ir nepieciešams izvietot pārnesumus, bet, lai to izdarītu, lielākā daļa vēl joprojām izmanto vissenāko metodi – izvieto šos pārnesumus manuāli, t.i. – izskata visu tekstu un saliek pārnesumus vietās, kur tas ir nepieciešams.

Ja teksta nav daudz, tad tas nesagādā lielas problēmas, bet tiklīdz teksta ir ļoti daudz, piemēram, žurnālu, avīžu maketi, tad parādās problēma tai brīdī, kad makets pirmo reizi ir uztaisīts un pēc tam nodots korekciju veikšanai. Ja teksts kaut kur maina lauzumu, piemēram, tiek izņemta kāda rindkopa vai atsevišķs vārds, tad pēc tam pārnesumi ir jāliek no jauna. Tas var kļūt par patiešām lielu problēmu.

Šajā pamācībā izskatīsim vairākas kombinācijas darbam ar pārnesumiem. Pamatā uzsvars tiek likts uz *Adobe InDesign CS* un *InDesign CS2*, bet, tā kā autors vēl joprojām uzskata, ka *Adobe* tā sauktās biznesa klases produkts *Adobe PageMaker* ir lielisks rīks grafiski vienkāršu maketu veidošanā, atsevišķi tiks sniegts ieskats arī darbā ar šo programmu un latviešu tekstiem.

Visi piemēri ir veidoti un darbojas uz *Windows XP* operētājsistēmas (jo autors uzskata, ka *Windows 95/98/2000* sistēmas ir morāli novecojušas).

Paralēli darbā un *InDesign CS* vajadzēs arī *Tildes Biroja* programmu *Tildes Rakstvedis* vai arī *Microsoft Office* programmas *Microsoft Word* papildinājumu no *Tildes Biroja*, kas saucās *Zilbjdale* (*Put optional hyphen signs*) un darbojas kā makrokomandas spraudnis.

InDesign CS2 jau ir iebūvētā latviešu valodas bibliotēka (ar noteikumu, ka ir uzstādīti visi pēdējie programmas atjauninājumi), tāpēc tai darbā ar latviešu tekstiem nav nepieciešamas ārējās programmas.

Sagatavojamies darbam

Tātad, lai varētu veiksmīgi izprast visu turpmāk aprakstīto, vislabāk būtu, ja tiktu sagatavots kāds teksts (aptuveni 10 000 zīmes) latviešu valodā, bet ne zinātniska rakstura. Autors izvēlējās tekstu, kas ir publikācija presē, jo tādos tekstos parasti ir dažāda valoda un tāpēc var vispusīgi apskatīties uz tekstu un pārnesumu darbību.

Papildus cerams, ka darbastacija jau ir sagatavota darbam un tai ir uzstādītas visas nepieciešamās programmas (atkarībā no tā, ar kurām no visām jūs strādājat):

- 1) *Adobe InDesign CS* (papildus nepieciešams *MS Word* un *Tildes Birojs*)
- 2) *Adobe InDesign CS2*
- 3) *Microsoft Word*
- 4) *Tildes Birojs* (2000, 2002, 2005 gadu versijas)

Visām programmām ir jābūt uzstādītiem pēdējiem atjauninājumiem, kurus iespējams iegūt programmu izstrādātāju mājaslapās (www.adobe.com, www.tilde.lv). Šī prasība ir saistīta ar to, ka programmu sākotnējās versijas satur daudz kļūdu, bet viens no *Adobe InDesign CS2* atjauninājumiem satur latviešu valodas bibliotēku.

Paralēli darbastācijas *Windows XP* ir jābūt uzstādītam pēc noklusējuma angļu tekstu kodu tabulām. To var pārbaudīt: *Control Panel* -> *Regional and Language Settings* -> *Advanced*. Tur ir jābūt izvēlētam, *English* (*United States*). Ja tas nav izdarīts, tad pēc izmaiņu veikšanas nāksies pārstartēt datoru. Tāda kodu tabulu izvēle ir saistīta ar operētājsistēmas *Windows* problēmām ar kodu tabulām, kas vēl joprojām nav atrisinātas un cerams, ka kaut kas būs mainījies ar *Windows Vista* iznākšanu, tātad šīs izmaiņas nav jāsaprot kā labus uzstādījumus, bet drīzāk kā noteikumu apiešanu, lai vispār kaut kas strādātu.

Vētra pārskrien Latviju

40 000 iepriekšpārdošanā iztirgoto biļešu, no kurām 5 000 – uz Jelgavas koncertu, bet Jānis Jubalts parūpēšoties par labu laiku. Tādas ir Latvijas jekad lielākās muzikālās apvienības «Prāta vētra» vēsmas par savām iecerēm. «Biļešu pārdošanas rezultāti liecina, ka tūre «Četri krasti» varētu būt apjomīgākā kādas grupas tūre Latvijā,» norādīja «prātnieku» menedžere Aija Grimze.

Tūri organizē koncertaģentūra «FBI» un «BrainStorm Records». Sākot ar Cēsīm un beidzot ar Rīgu, «Prāta vētra» izbraukās visas Latvijas novadu centrus, tādā veidā piedāvājot apskatīties uzstāšanos visiem interesentiem.

Pirmais koncerts sāksies jau šovakar Cēsīs un šis būs vienīgais grupas koncerts Vidzemē. Šajā pilsētā grupa jau ir uzstājusies vairākkārt un kā atzīmēja «FBI» vadītājs Mārcis Gulbis: «Ir patiešs prieks par Cēsu pilsētas atsuacību. (...) Mums ir izveidojusies veiksmīga sadarbība ar Cēsu pilsētu un tāpēc turnejas atklāšana un ģenerālmēģinājumi notiks Cēsu stadionā». Jāatzīmē, ka tieši pirms koncerta Cēsīs, preses konferences laikā «Prāta vētrai» tiks pasniegts zelta diska par rekordātrumu pārdotā «Četru krastu» diska 8 000 kopijām.

Jelgava – saturies!

Pagājušās tūres «Dienās, kad lidlauks pārāk tāls» ietvaros spēcīgās vētras un lietus dēļ koncerts Jelgavā tika atcelts. Šoreiz, sestdienas vakarā, Renāra Kaupera vārdiem ticot, Jānis Jubalts ir norīkots par oficiālo «mākoņu stūmēju»: «Mēs esam uzdevuši nu jau no mūsu grupas vienīgajam jelgavniekam Jānim Jubaltam parūpēties, lai šoreiz pār Jelgavu mūsu koncerta laikā būtu skaidras debesis. Kā viņš to izdarīs, tas lai paliek noslēpums!». Bez Jubalta jauno pienākumu dekla-

rēšanas, kā informēja grupas pārstāve Guna Zučika, organizatorisku iemeslu dēļ Jelgavā koncerts ir pārcelts no stadiona «Daugava» uz Lielupes plāvu pretim Jelgavas pilij. Tā kā «prātnieki» būs parūpējušies ne vien par pilsētnieku iepriecināšanu ar sen neredzētu brīvdabas koncertu, bet arī vismaz uz vienu vakaru atdzīvinās leģendāro muzikālo pasākumu norises vietu. Tūres līdzorganizatoru «FBI» pārstāvis Kristaps Kārklīšs pavēstīja, ka «pasākuma norises dienā, 6. augustā, tiks slēgta Pilssalas iela posmā no Jelgavas pils līdz LLU autostāvvietai (ieskaitot).

Ceļš būs slēgts gan autotransportam, gan gājējiem». Bet ir arī par ko priecāties – īpaši padomājot par nejelgavniekiem (beidzot!!!), tiks norīkots speciāls vilciens Jelgava – Rīga, kas aties pulksten 00:35 no Jelgavas stacijas.

Tehniski. lespadīgi.

Tā pat, kā bija iepriekšējā grupas «open-air» tūre, arī šoreiz ir īpaši padomāts par scenogrāfiju. Grupas menedžere Aija Grimze pastāstīja: «Ja iepriekšējā tūrē izmantotajam Latvijā pieejamo tehnisko aprīkojumu, to piemērojot savām vajadzībām, tad šoreiz konstrukciju un dekorāciju lielākā daļa tiks izgatavota īpaši šai tūrei. Kinētiski gaismas objekti, speciālas skatuves konstrukcijas, aizskarū sistēmas – koncertu scenogrāfija ir dārga un sarežģīta, bet – mēs tūri vienmēr uztveram kā izaicinājumu un priecājamies piedāvāt skatītājiem un paši sev jaunas un kvalitatīvi realizētas idejas. Plānots, ka Latvijas koncertos redzami elementi tiks izmantoti arī uzstāšanās reizēs ārpus Latvijas, kas ir paredzētas pēc albuma iznākšanas starptautiskajā tirgū rudenī». Jāatzīmē, ka scenogrāfiju un režiju koncertiem izdomāja grupas bundzinieks Kaspars Roga (kuram šai tūrē ir paredzēti veseli divi bungu komplekti uzstāšanās laikā), bet lai to visu salik-

Fakti

- Izmantoto gaismu iekārtu skaits pārsniegs 200
- gaismu komutācijas tiks veiktas ar 3km pagarinātājvadu un kilometru informācijas vadu palīdzību
- izmantotā elektrības kopjauka būs 250kW
- pirmo reizi Latvijā tiks izmantotas 60 mainīgās luminiscējošās gaismas iekārtas un 32 gaismas diodžu iekārtas
- kopējais gaismu piekares svars – 4 tonnas
- katrā koncerta PA skaņas sistēmas jauda sasniegs 70kW
- apskaņošanā tiks izmantotas 3 pultis un 3 «backline» komplekti
- skatuves izmērs – 350m²
- koncerttūres tehnisko aprīkojumu apkalpo 150 cilvēku
- tūres uzbūve tiks transportēta ar 12 furgoniem

tu kopā, tūrei bija nepieciešams paredzēt divas skatuves.

Pirmā jau tagad ir satapusi Cēsīs, bet otro jau no rīta montē Jelgavā, lai līdz sestdienas vakaram visu pabeigtu. Skatuve tiks aprīkota ar īpašām dekorācijām, kuru izgatavošanā izmantoti 80m dzelzs konstrukciju, 140 metru finiera, 350 m² auduma un 150m² stikla, savukārt izmantoto nesošo konstrukciju kopgarums būs 400 metru. Papildus šova elements būs 25m² videosienu, bet par videopiemiņas videošanu rūpēsies komanda, kura vadīs 5 videokameru darbu no speciālas pārvietojamās televīzijas stacijas.

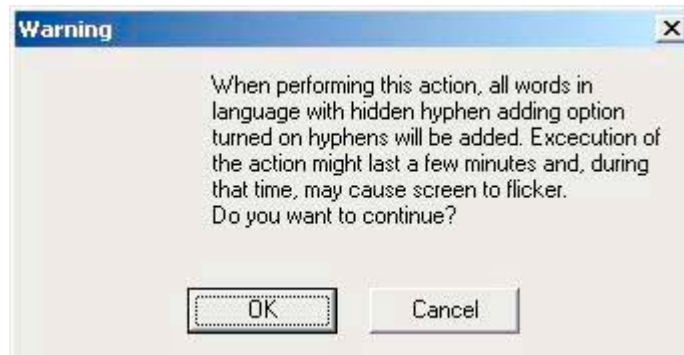
Visā Latvijā

Pirmo reizi savas tūres ietvaros 7. augustā «Prāta Vētra» koncertu sniegs Kuldīgā. Aija Grimze stāsta, ka Kuldīga izvēlēta domājot par Saldus, Liepājas, Tukuma un Talsu iedzīvotājiem, kurus priecāsies redzēt Kuldīgā. Jēkabpils grupa uzstāsies 13. augustā, Krustpils brīvdabas estrādē. Jēkabpils koncertam ir īpaša vēsture, jo tas plānots jau vairākus gadus un šogad beidzot realizēts, pateicoties veiksmīgai Jēkabpils domes kultūras nodaļas un grupas sadarbībai. Ventspils koncerts notiks 19. augustā. Šogad par koncerta vietu ir izvēlēts Renķa dārzs. Kaspars Roga: «Tūres scenogrāfija, gaismu režija un video materiāls, ko gatavojam jau ilgāku laiku, manuprāt, izskatīties īpaši efektīvi brīvdabas estrādēs». Tūres noslēgums plānots Rīgā, 21. augustā. Visu «Prāta vētras» tūri pavadīs arī īpašie viesi. Cēsīs un Jēkabpilī tie būs «Mofo», Jelgavā un Ventspilī – «Double Faced Eels», bet Kuldīgā – vietējie «The Mundane». Atliek vien piebilst nesen dzirdēto un atvainoties TVNET komentārus rakstošajiem liepājniekiem, jo ja Liepāja ir pilsēta, kurā piedzimst vējš, tad Jelgava ir pilsēta, kurā piedzima Vētra un tagad šī Vētra ir gatava augsta laikā pārskriet pāri visai Latvijai!

1. attēls. Ar Adobe InDesign CS, Microsoft Word 2000 un Tildes Biroja spraudni priekš MS Word pārnesumu veidošanai sagatavots latviešu valodā sarakstīta teksta makets, kurā uzskatāmi var redzēt, kā izskatās labi sagatavoti pārnesumi un tai pat laikā redzamas arī problēmas, kas saistītas ar pārnesumu veidošanu.

Darbs ar Adobe InDesign CS

Atveram sagatavoto dokumentu ar *Microsoft Word* vai arī ar *Tildes Rakstvedi*. Sakarā ar to, ka *Tildes Rakstvedi* joprojām ir problēmas ar *unicode* tekstu tabulām, autors izvēlējās *Microsoft Word*. Iezīmējam visu tekstu un tad izvēlāties *Tools -> Put optional hyphen signs* (latviešu valodas versijai šis rīks saucas *Pārnesumi*). Pēc izvēlēšanās parādīsies logs, kāds redzams 2. attēlā.

2. attēls. Microsoft Word ekrāna paziņojums par pārnesumu izvietojumu tekstā.

Nospiežam *OK* un pagaidām, kamēr tiks salikti pārnesumi visā tekstā. Pārnesumu veidošanas tehnoloģija balstās uz algoritmu, kas izstrādāts *Tildē*. Algoritms tiek papildināts ar izņēmumu datubāzi, tomēr tā ir ļoti nepilnīga un tāpēc, kā redzēsīm vēlāk, būs vēl jāpastrādā arī ar tādu tekstu, tomēr tas ir daudzreiz ērtāk, nekā pārnesumu likšana ar roku.

Neliela atkāpe. Kas tad īsti ir pārnesums elektroniskā izpratnē? Pārnesums ir simbols, kas vizuāli ir tieši tāds pats kā īsā defise, biežāk saukta par īso domuzīmi, kaut gan patiesībā defisei nav nekāda sakara ar domuzīmi. Atšķirībā no parastās defises, pārnesuma simbola decimālais kods ir 31 un tas ir speciāli rezervēts šai zīmei. Būtībā programmām, kas māk strādāt ar pārnesumu simbolu tiek paziņots, ka, ja tekstā parādās decimālais simbols 31, tad tas ir jāignorē izņemot gadījumus, ja tas atrodas vārdos, kas ir izvietoti blakus teksta bloka malai un var palīdzēt vienmērīgāk izlīdzināt tekstu, tad šis simbols sadala vārdu pa daļām un ir piesaistīts sadalītā vārda pirmajai daļai.

Pēc pārnesumu izvietojanas saglabājam tekstu un aizveram ciet dokumentu. Pēc tam atveram jaunu *InDesign* dokumentu un izmantojot *File -> Place (CTRL+D)*, ievietojam tekstu dokumentā. Iepriekš tika sagatavots jauns dokuments, kas bija A4 lapa ar 20mm atkāpēm no visām malām un trīs kolonnām ar 5mm attālumu starp kolonnām. Tādējādi tiek iegūts aptuvenais teksta slejas platums, kas sastopams preses izdevumos. Izlīdzinām tekstu pa trijām slejām un noformējam to, izvēloties kādu no *serif* fontiem, 8,5 – 10pt burtu lielumu un nolīdzinām pēc abām malām. Piemēra gadījumā tika izvēlēts *Garamond Premier Pro Caption*, 10pt font size, 11,3pt leading, justify with last line aligned left.

3. attēls. Pamatteksta sleju salikuma izskats piemērā.

Ja jums ir pagādijies šim darbam teksts ar kaut kādiem papildus elementiem – tabulām, grafikām, ielauzumiem vai apakšvirsrakstiem, nebaidieties un nemetiet tos ārā, bet gan pamēģiniet aplauzt un paskatīties, kā tas viss turas kopā. Tas vienmēr ir kā pozitīvs treniņš un citreiz, ja jums tagad izdosies atrast kādu interesantu salikumu, jau būs gatavi risinājumi maketu stiliem.

Tagad izejiet cauri tekstam un apskatieties, kā ir izvietojusās pārnese zīmes. Citur tās būs jāizlabo – tas ir vienkārši izdarāms, iezīmējot pārnese simbolu un tad to izdzēšot. Citur būs kāds pārnese jāieliek (piemēram, vārdos, kas ir pēdīnās vai arī ir rakstīti ar kapitāļiem). Lai ieliktu pārnese, vienkārši nospiediet taustiņu kombināciju *CTRL+SHIFT+«-»* (parastā defise).

Dažreiz tekstā gadās vārdi, kurus nevar pārnese vai arī tie pārnese tomēr veido lielas atstarpes starp vārdiem. Tādos gadījumos vajadzētu lietot trekingu (*Tracking* – atstarpe starp burtiem). Nejauciet trekingu ar kerningu – kernings ir speciāls parametrs, kas raksturo atstarpes starp īpašiem burtu salikumiem, piemēram, «ff» «AT».

Trekinga parametri atrodas *Character* izvēlnē, bet klaviatūras saīsinājums ir *ALT + bultiņa pa labi vai pa kreisi*. Ieteicams lietot trekingu robežās no +40 līdz -40 parastam tekstam, jo tādas trekinga parametrus salīdzinājumā ar pārējo tekstu *pelēkais parastais lasītājs* nepamana, bet lielāki trekinga parametri asi krīt acīs. Nav ieteicams lietot vai arī atstāt trekingu izmantu, ja tas nav nepieciešams, jo, ja jūs lietojat profesionāli sagatavotus fontus, tad tiem ir iebūvēti trekinga parametri atbilstoši tam, kādus ir izvēlējušies fonta veidotāji. Parāli pārliecinieties, ka jums nav uzstādīts automātiskais *Hyphenation*, kas ir atrodams *InDesign* zem *Paragraph* paletes papildus opcijām (apaļā bultiņa labajā augšējā stūrī *Paragraph* paletē) un tā arī saucas – *Hyphenation*. Pie ieslēgtas funkcionalitātes *InDesign* mēģinās automātiski ievietot pārnese zīmes tekstā, kas nav iespējams ar *InDesign CS* versiju, jo tai nav iebūvēta latviešu valodas bibliotēka.

Tagad atliek tikai sagatavot pārējo dokumenta salikumu un jūsu latviskais teksts būs pabeigts.

Darbs ar pārnese smiem Adobe PageMaker maketos

Līdzīgs princips ir arī darbā ar *InDesign* mazo brāli *Adobe PageMaker*, tikai jāatceras, ka *PageMaker* dokumentu ievietošanas filtrs ļauj ievietot tikai *Microsoft Word* tekstus, kas saglabāti vecajās versijās (līdz *Microsoft Word 97*), bet var no tā izvairīties, saglabājot tekstus *.rtf formātā. Arī *PageMaker*, līdzīgi kā *Tildes Rakstveidim* ir problēmas ar *unicode*, bet tās, visticamāk, lietotāji jau būs paguvuši atklāt un atrisināt.

Daudz vieglāk – Adobe InDesign CS2

Dažus mēnešus pēc *Adobe* izdeva savu *Creative Suite* otro versiju, parādījās papildinājums, kas it kā attiecas tikai uz *Central European edition*. Šajā *InDesign* papildinājumā ir izlabots lērums kļūdu, bet, kas pats patīkamākais, ir pievienotas praktiski visu Eiropas valodu bibliotēkas, kas ļauj pilnvērtīgāk strādāt ar tekstiem, neizmantojot ārējās programmas. Šis atjauninājums tikpat labi ir uzstādāms gan uz centrāleiropas *InDesign* versijas, gan arī uz parastās versijas bez centrāleiropas papildinājumiem darbam ar tekstiem.

Paņemam jaunu dokumentu un vienkārši ievietojam tajā kādu tekstu latviešu valodā. Autors izvēlējās A5 formāta lapu ar 10mm atkāpēm no visām malām un 3 slejas ar 3mm atstarpi starp tām.

Pamattekstam izvēlēts *Minion Pro 9pt* lieli burti ar 10,3pt līnijstarpām. Pēc tam iezīmējam visu tekstu un no *Character* paletes *Language* izvēlēnes izvēlamies *Latvian*. Tālāk paņemam zem *Paragraph* paletes no papildus opcijām *Hyphenation* un ieslēdzam to. Uzstādam parametrus, kādus var redzēt 4. attēlā un pēc tam vienkārši pielabojam atlikušo tekstu ar kerninga mainīšanu.

4. attēls. Autora izvēlētie Hyphenation paletes uzstādījumi.

Stīvs Vajs uzstāsies Latvijā

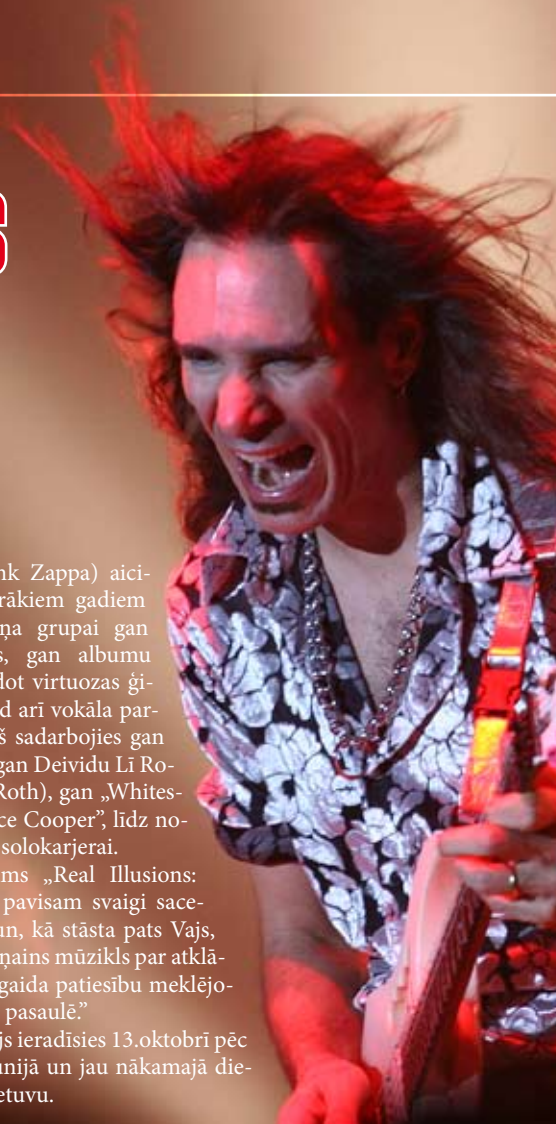
«Stīva Vaja ģitārspēles maģija ir tik iespaidīga, ka agrākos laikos viņš noteikti būtu sadedzināts kā burvis!», tā savulaik rakstījis žurnāls «Guitar World».

Stīvs Vajs (Steve Vai), komponists, ģitārists un dziedātājs, divu Grammy balvu ieguvējs, dzimis 1960. gadā ASV, bērnībā mācījies ģitārspēli pie Džo Satriani (Joe Satriani) un jau divdesmit gadu vecumā pēc leģendārā Fren-

ka Zapas (Frank Zappa) aicinājuma uz vairākiem gadiem pievienojies viņa grupai gan koncertturnejās, gan albumu ierakstos, izpildot virtuozas ģitāras un dažbrīd arī vokāla partijas. Vēlāk viņš sadarbojies gan ar „Alcatrazz”, gan Deividu Lī Rotu (David Lee Roth), gan „Whitesnake”, gan „Alice Cooper”, līdz no devies spīdošai solokarjerai.

Jaunais albums „Real Illusions: Reflections” ir pavisam svaigi sacerēts materiāls un, kā stāsta pats Vajs, tas ir „daudzslāņains mūzikls par atklājumiem, kas sagaida patiesību meklējošu trako reālajā pasaulē.”

Rīgā Stīvs Vajs ieradīsies 13. oktobrī pēc uzstāšanās Igaunijā un jau nākamajā dienā dosies uz Lietuvu.

Grūti aprakstāmais ģēnijs

Četrus «Grammy» balvu ieguvējs, Madonnas, Jay-Z, «Aerosmith» un daudzu citu zvaigžņu atsevišķu dziesmu autors 10. jūlijā Rīgā, «Skonto» viesosies amerikāņu mūzikas leģenda Lenijs Kravics.

Latviju mūziķis apmeklēs savas pasaules tūres, kas aizsākās jau martā, «Baptism» ietvaros, tādējādi prezentējot arī savu jauno albumu ar tādu pašu nosaukumu.

Pēc vairākiem neveiksmīgiem mēģinājumiem vēl tiņa vecumā atdarināt Prince, Lenijs, nepārprota-

mi ietekmējies no vecākiem un viņu draugiem (tādiem, kā Ella Fīdžeralde un Mails Deiviss), 1989. gadā pirmais viņa izdots albums «Let Love Rule» uzsāka mūziķa pasaules karjeru.

Pēc albumu «Mama said», «Are You Gonna Go My Way?», «Circus», «5» un «Lenny» izdošanas, jaunajā albumā «Baptism» mūziķis it kā atgriežas atpakaļ – izgājis caur funk, reggae, pop, rock un pat techno un rap stilu kombinācijām, Lenijs nostalgiski mēģina noslēgt šo apli, lai sagatavotos jaunā atsākšanai.

5. attēls. Ar Adobe InDesign CS2 sagatavots latviešu valodā sarakstīta teksta makets. Atšķirībā no InDesign CS versijas, InDesign CS2 ir daudz vieglāk strādāt ar tekstiem un nav nepieciešamas jebkādas ārējas programmas, kas veidotu pārnesumus vai kā citādi apstrādās tekstus pirms ievietošanas maketā. Vienkārši paņemam tekstu, ievietojam to paredzētajā vietā un uzstādot latviešu valodu pielabojam pārnesumu veidošanas uzstādījumus un tas arī viss - pārējo mūsu vietā izdarīs InDesign. Autors gan vienmēr iesaka tomēr pārskatīt tekstus, jo tieši tāpat kā Tildes Biroja, arī Adobes algoritmā ir daudz neprecizitātes un neatzīmētie izņēmumi, kas jāizlabo manuāli.

Arī šajā gadījumā mēs varam manuāli uzstādīt pārnenumu zīmes, tikai tādā gadījumā *InDesign* ignorēs savus iebūvētos pārnenumu uzstādīšanas parametrus un vispār nelietos savus algoritmus attiecīgajam vārdam. Tas lieti noder gadījumos, kad *InDesign* pārnenumus saliek kā nevajag vai vārdam, kuru nevar dalīt, tad vienkārši ieliekam manuālo pārnenuma simbolu uzreiz aiz attiecīgā vārda un *InDesign* ignorēs šo vārdu un nelietos pārnenumu algoritmu attiecībā uz to. 5. attēlā var apskatīties tekstu lauzumu, kas sagatavots izmantojot *InDesign CS2*.

Dažas piezīmes

Lai nerastos problēmas, būtu vēlams iepriekš pārbaudīt, vai teksts, ko atverat ar *Microsoft Word* viss ir no-definēts kā teksts latviešu valodā. To var izdarīt, iezīmējot visu tekstu un izvēloties *Tools -> Language -> Set Language*, kur jāizvēlās *Latvian*.

Citkārt problēmas, kā jau minēju, sagādā *Tildes Rakstvedis*. Tas vēl joprojām nav pilnīgi *unicode* formāta atbalstītājs un savā darbībā pamatojās uz sistēmas informāciju, bet, tā kā mums sistēma ir sagatavota darbam ar angļu kodu tabulām, programma bieži vien sabojā tekstu. To var atrisināt ar *Tildes Konvertoru*, bet tas ir ķēpīgs process, tāpēc pēc iespējas ieteicams lietot *Microsoft Word* vai tā analogu *Open Office*, kurā *Tildes Biroja* pielikumi arī strādā.

Autoram tā arī nav izdevies, pat kontaktējoties ar Tildi noskaidrot, kā var atrisināt problēmas ir ar burtiem «š» un «ž», kas parādās, strādājot ar tekstiem un pēc tam tos sagatavojot drukai. Problēma slēpjas tajā, ka šie divi burti neizprotamu iemeslu dēļ *unicode* ir definēti divās vietās, tāpēc maketos bieži vien nākas tos vienkārši manuāli pārrakstīt pēc ievietošanas. Problēma ir saistīta tikai un vienīgi ar *Microsoft Office* versijām sākot ar 2000, bet cieši saistītas ar *Tildes Biroju*. Ieteikums, kas palīdz atrisināt šīs problēmas aizmiršanu ir vienkārša skripta izveide *InDesign*, kas aizvieto nepareizos simbolus ar pareizajiem.

Nekad nevajag pārspīlēt ar pārāk blīvu vai arī pārāk izstieptu tekstu manuālu mocīšanu, jo, visticamāk, to tik un tā neviens nepamanīs. Retinājumus vai sablīvējumus labojiet tikai kritiskajās vietās. Tas iekonomēs jums gan nervu šūnas, gan arī laiku.

Paraugmaketu veidošanā ir izmantoti Kultūras portāla SVLV teksti un fotogrāfijas kā arī autora ilustrācija.